

Kansainvälinen nimistöntutkijain kongressi Upsalassa 1952

Neljäs kansainvälinen nimistöntutkijain kongressi pidettiin 18—21. 8. 1952 Ruotsissa Fyris-joen tunnelmallisessa kaupungissa Upsalassa. Kongressin valmistelut oli uskottu järjestelykomitealle, jonka puheenjohtaja, tunnettu upsalalainen nimistöntutkija professori Jöran Sahlgren toimi myös sen esimiehenä.

Kauniina sunnuntai-iltapäivänä 17:ntenä elokuuta kokoontui Upsalan yliopistoon, jossa vielä toista sataa vuotta sitten oli ollut myös suomalainen osakunta, 25 maasta yhteensä 250 edustajaa, kaukaisimmat osanottajat Pohjois-Amerikan Yhdysvalloista, Kanadasta, Etelä-Afrikasta ja Indonesiasta asti. Isäntämaasta Ruotsista oli mukana kahdeksattakymmentä filologian, nimistötieteiden, historian ja kansatieteen tutkijaa; runsaasti heitä oli myös naapurimaista Tanskasta ja Norjasta, ja esim. pienestä Belgiasta oli 17 osanottajaa. Varsin harvalukuinen oli sen sijaan suomalainen edustajisto, johon allekirjoittaneen lisäksi kuului vain kaksi Suomen ruotsalaista filologian ja sosiologian tutkijaa. Kongressilaisten joukossa nähtiin monia kielitieteen ja nimistötieteiden kansainvälisestikin tunnettuja edustajia, kuten saksalaiset Adolf Bach, Wolfgang Krause, Hans Kuhn, Ernst Schwartz, englantilaiset Georg Atkins, Alan Ross, A. H. Smith ja jugoslavalainen Pierre Skok, paikannimistön metodologisten kysymysten erikoistuntija, joka hallituksensa lähettämänä oli saapunut Upsalaan eritoten perehtyäkseen paikannimiarkistoon vastaavanlaisen suunnitteluja varten Zagrebiin. Tutustumiskokouksessa yliopiston rector mag-

nificus Åke Holmbäck toivotti vieraat tervetulleiksi Ruotsin vanhaan yliopistokaupunkiin ja yliopiston suojiin, ja kansainvälisen kongressin (CISO:n) pääsihteeri belgialainen professori H. J. van de Wijer vastasi vieraiden puolesta.

Seuraavana päivänä olivat kongressin varsinaiset avajaiset, joissa puhuivat Sahlgren, van de Wijer ja Skok. Kaikki he totesivat, miten nimistöntutkimuksesta heille ja varmaan monille muille kongressilaisille oli tullut *scientia amabilis*. Päivän antoisin ohjelmanumero oli tutustuminen Upsalan suurenmoiseen paikannimiarkistoon, jota asiantuntevasti esitteli sen johtaja professori Ivar Lundahl.

Kokouksen toinen päivä oli omistettu autoretkelle vehmaassa Etelä-Uplannissa, jossa etenkin Vallentunajärven rantaman lukuisat riimukivet ja vanhat keskiaikaiset kirkot herättivät ihastusta. Ajaessamme läpi kylien, joiden monien nimet polveutuivat pakanuuden kaukaisista ajoista (esim. Gamla Uppsala, Vaksala, Morasten, Lagga, Marma, Östuna, Lunda, Vallentuna, Odenslunda, Torsåker, Skånåla, Odensala, Alsike), saimme tutustua niiden etymologioihin arvovaltaisten ja taitavien oppaiden sekä pienen opaslehtisen avulla.

Kongressin molemmat seuraavat päivät oli varattu esitelmille, joita oli kaikkiaan viitisenkymmentä. Suomalaista osanottajaa kiinnostivat lähinnä upsalalaisen Björn Collinderin Luulaja- (Luleå-) nimen tulkinta, jonka mukaan nimi olisi lähtöisin lapin *lulle-* 'itä' -sanan johdannaisesta, joka merkitsee 'idässä asuva lappalainen, metsälappalai-

nen' ja lapin sanasta *jokká* 'joki' (siis *Luleju* 'itälappalaisten joki'), ja esim. saksalaisten Adolf Bachin ja Hans Bahlowin esitykset siitä, miten paikan- ja henkilönnimien levineisyys riippuu usein jonkinlaisesta muodista, niin että voi jopa puhua tietyistä nimialueista (saks. *Namenlandschaften*). Antoisia suomalaiselle tutkijalle olivat myös upsalalaisen Fritz Askebergin metodologinen esitelmä *Kult und Siedlung im nördlichen Finnveden*, wieniläisen Eberhard Kranzmayerin esitys Itävallan romaanisista ja slaavilaisista paikannimistä, löweniläisen Karel Roclandtsin esitelmä metodisen henkilönnimistötutkimuksen problematiikasta ja Ernst Schwartzin teema germaanisen paikannimistötutkimuksen probleemeista, eräitä mainitakseni. Monet esitelmät käsittelivätkin juuri työmetodeja, kun taas omana aiheenani (*Einige niederdeutsche Personennamen in Finnland*) oli henkilönnimistön kulkeutuminen kieli-alueelta toiselle.

Kongressin viimeisenä päivänä pohdittiin yleiskokouksessa lisäksi nimistötutkimuksen asemaa, jolloin sveitsiläinen M. J. U. Hubschmied ehdotti, että nimistötutkijain olisi perustettava oma osasto Unescon tiedeelliseen neuvottelukuntaan, mitä kuitenkin vastusti mm. ruotsalainen historioitsija

Nils Ahnlund, koskapa nimistötutkimus liittyy sekä kielitieteeseen että historiaan. Asia jäi siis avoimeksi ja se siirrettiin seuraavaan kongressiin. Myös keskusteltiin kielitieteen ja nimistötieteen (onomastiikan) rajoista sekä yhteisen kansainvälisen nimistötieteellisen kirjaston kehittämistä. Päivän suurenmoisoin ohjelmanumero oli Ruotsin paikannimiarkiston 50-vuotisjuhla, jolloin arkisto ja sen edustaja Jöran Sahlgren joutuivat lukuisien onnittelujen kohteeksi. Viimeisenä päivänä pidettiin myös kansainvälisen paikannimikomitean istunto, johon olin kutsuttu Suomen nimistötutkimuksen edustajana, ja siinä päätettiin mm. seuraavan (vuoden 1955) kongressin järjestäminen uskoa Salamancan yliopistolle Espanjaan, jonka 8-miehinen lähetystö johtajanaan professori Antonio Griera sitä toivoi.

Suomalaiselle tutkijalle oli antoisaa tutustua ennen kaikkea nykyaikaisen eurooppalaisen nimistötutkimuksen metodeihin, joita monet esitelmät ja niistä syntyneet keskustelut valaisivat, sekä solmia yhteyksiä taitaviin työtovereihin, joskin kongressissa toisaalta joutui pettymykseen toteamaan, miten paljon suomalainen nimistötutkimus on jäljessä Euroopan ja etenkin Skandinavian onomastiikasta.

VILJO NISSILÄ